

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากรในการวิจัยคือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2552 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 15,145 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จำนวน 450 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามและมาตรวัดที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งหมด 450 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มาตรวัดความผาสุกแห่งตน มาตรวัดแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง มาตรวัดความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในการเรียน และแบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.80

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียน (ENVI) แรงจูงใจการตัดสินใจด้วยตนเอง (AUTO) ความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) ความผาสุกแห่งตน (WELL) และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก (POSI) โดยตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมในการเรียน มีตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบคือ บรรยากาศในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง (X1) และบรรยากาศการเรียนรู้ที่ควบคุม (X2) ตัวแปรการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก มีตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบคือ การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก (X3) ตัวแปรแฝงความผาสุกแห่งตน มีตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบคือ ความพึงพอใจ

ในชีวิต (Y1) และความรู้สึกทางบวก (Y2) ตัวแปรแฝงแรงงูใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบคือ การควบคุมเหตุผลภายนอก (Y3) การควบคุมเหตุผลที่นำเข้ามา (Y4) การควบคุมเหตุผลเทียบเคียง (Y5) และแรงงูใจภายใน (Y6) และตัวแปรแฝงความภาคภูมิใจในตนเอง มีตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบคือ ด้านสังคม (Y7) ด้านการศึกษา (Y8) ด้านครอบครัว (Y9) ด้านภาพลักษณ์ (Y10) และด้านมุมมองภาพรวม (Y11)

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความพึงพอใจแห่งคนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสถิติไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบเท่ากับ 32.08 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .08 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 22 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 ค่าดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.03 กราฟคิวพลีอคมมีความชันต่ำกว่าเส้นทแยงมุม มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 2.96 โดยค่าความเที่ยงในการวัดตัวแปรแต่ละตัวมีค่าค่อนข้างสูง และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวแปรตาม คือ ตัวแปรความพึงพอใจแห่งคนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าเท่ากับ 0.37 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจแห่งคนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ร้อยละ 37

2.1 ตัวแปรสภาพแวดล้อมในการเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความพึงพอใจแห่งคนผ่านตัวแปรแรงงูใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง สภาพแวดล้อมในการเรียนส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความพึงพอใจแห่งคน โดยผ่านตัวแปรแรงงูใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง (มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.39 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01) และความภาคภูมิใจในตนเอง (มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.39 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01) เป็นผลทำให้นิสิตมีความพึงพอใจแห่งคน

2.2 ตัวแปรการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกที่มีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อตัวแปรความพึงพอใจแห่งคน โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรแรงงูใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง ตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกส่งอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความพึงพอใจแห่งคน มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.13 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้

การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกจะทำให้บัณฑิตมีแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง (มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.34 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01) และ ความภาคภูมิใจในตนเอง (มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.31 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01) เป็นผลทำให้บัณฑิตมีความผาสุกแห่งตน

2.3 ตัวแปรแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเองมีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อตัวแปรความผาสุกแห่งตน โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง ส่งอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความผาสุกแห่งตนของนิสิต มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.23 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเองจะทำให้บัณฑิตเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.57 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01) เป็นผลทำให้บัณฑิตมีความผาสุกแห่งตน

2.4 ตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความผาสุกแห่งตน ความภาคภูมิใจในตนเอง ส่งอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความผาสุกแห่งตนของนิสิต มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.39 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้บัณฑิตมีความผาสุกแห่งตนมากกว่านิสิตที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้โดยดังนี้

1. สภาพแวดล้อมในการเรียนส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความผาสุกแห่งตนของนักศึกษา โดยส่งผ่านตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง และแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง เป็นการวัดการรับรู้ของนิสิตว่าครูอาจารย์ส่งเสริมหรือให้โอกาสนิสิตสามารถริเริ่มกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาและรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของครูอาจารย์ ได้รับการเอาใจใส่จากครูอาจารย์ และมีอิสระในการเรียนทำให้นิสิตเกิดความรู้สึกเป็นสุข เพราะได้อิสระในการทำสิ่งต่างๆ ตามที่ตนต้องการ และได้รับการยอมรับในความสามารถนิสิตจะเกิดความพอใจ

บรรยากาศในชั้นเรียนที่ควบคุม เป็นการวัดการรับรู้ของนิสิตว่าครูอาจารย์ส่งเสริม

การเรียนรู้โดยใช้การให้รางวัลหรือการลงโทษเป็นการควบคุมพฤติกรรมของนิสิต ครูอาจารย์จะทำหน้าที่เป็นผู้ออกคำสั่ง และกำหนดแบบแผนต่าง ๆ ขึ้นเองตามลำพัง ถ้าเป็นการควบคุมโดยการให้รางวัล และเป็นการเรียนที่มีระบบแบบแผนจะทำให้ นิสิตเกิดความพอใจ และมีความสุขเพราะมีความกดดันน้อย ทำให้นิสิตมีแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเองจนทำงานได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรอลนิก และไรอัน (Grolnick & Ryan, 1989, pp. 143 - 154) ได้ศึกษารูปแบบของบิดามารดาที่มีความเกี่ยวข้องกับ การกำกับตนเองและความสามารถในการเรียนของเด็ก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองของเด็กและครู จาก 20 ชั้นเรียน นักเรียน 480 คน บิดา 300 คน มารดา 350 คน พบว่า การรับรู้สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันน้อย และรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก เป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง สภาพแวดล้อมของ โรงเรียนที่ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และจะเป็นการเพิ่มความสามารถของนักเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของวิลเลียมและเดซี (Williams & Deci, 1998, pp. 303 - 308) ที่ศึกษาความสำคัญของการส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง ในการศึกษาทางการแพทย์และ นักศึกษาแพทย์ฝึกหัด พบว่า การเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองจะส่งผลทางบวก ต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน ทำให้ทำงานได้สำเร็จ และมีความสุข

2. การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกส่งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรความ ผาสุกแห่งตนของนิสิต โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปร ความภาคภูมิใจในตนเอง และ แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงว่า ถ้าครูให้คำชม หรือบอกผลการกระทำของนิสิต ก็จะทำให้ นิสิตรู้ว่าผลการกระทำของตนเองเป็นอย่างไร อยู่ในระดับไหนถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าเป็นคำชมก็จะเกิดความพอใจ ถ้าหากได้รับคำตำหนิหรือเป็นไปในทางลบ ก็จะสามารแก้ไขการกระทำนั้นได้ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีกำลังใจในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัสเซล (Russell, 1994 อ้างถึงใน จริยา พันธุ์วิทยากุล, 2543, หน้า 16) กล่าวว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นรายงานให้บุคคลทราบถึงสิ่งที่ปฏิบัติว่ามีมาตรฐานหรือไม่ เพื่อที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติของเขาให้ถูกต้อง เมื่อนิสิตรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก จะส่งผลทำให้นิสิตมีความ ผาสุกแห่งตน จากแนวคิดของเดซี และไรอัน (Deci & Ryan, 2000a, pp. 68 - 78) และผลงานการวิจัยที่ รวบรวมได้ให้ผลสอดคล้องกัน

ว่าการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความผาสุกแห่งตน โดยผ่านทางแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของลูคัส และคณะ (Lucas et al. 1996) ที่พบว่า ความภาคภูมิใจที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวกเป็นตัวบ่งชี้ที่แข็งแกร่งของความผาสุกแห่งตน

3. แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความผาสุกแห่งตนของนิสิต โดยอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐาน เดซี และ ไรอัน (Deci & Ryan, 2000, pp. 227-268) กล่าวว่า การวัดระดับแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเองนั้น วัดจาก 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การควบคุมเหตุผลภายนอก การควบคุมเหตุผลที่ส่งออก การควบคุมเหตุผลเทียบเคียง แรงจูงใจภายใน องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ สามารถวัดระดับแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงว่า เมื่อนิสิตได้รับการตอบสนองความต้องการจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ได้รับรางวัล หรือสามารถทำงานสำเร็จจากความกังวล (ในระดับที่พอเหมาะ) หรือสามารถตอบสนองความต้องการความสำเร็จจากความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งนำไปสู่ความสุข ความผาสุกในชีวิต ทำให้นิสิตสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการตัดสินใจด้วยตนเองจะส่งผลให้นิสิตมีความผาสุกแห่งตนมาก สอดคล้องกับการศึกษาของริส และคณะ (Reis et al., in press) ที่ศึกษาบทบาทของความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถและความสัมพันธ์ที่มีผลต่อความผาสุกในแต่ละวัน พบว่า การบรรลุผลตามความต้องการทั้ง 3 อย่าง คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถและความสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อความผาสุกของบุคคลในแต่ละวัน และการศึกษาของคาสเซอร์ และ ไรอัน (Kasser & Ryan, in press) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของความต้องการด้านจิตใจสำหรับความต้องการเป็นตัวของตัวเองกับความต้องการความสัมพันธ์ที่มีต่อความมีชีวิตชีวา ความผาสุก และความตาย ในโรงพยาบาลเด็กชนขนาดเล็ก ในประเทศเยอรมัน พบว่า การส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง และความสัมพันธ์เป็นตัวพยากรณ์ถึงความผาสุกแห่งตนของผู้ป่วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ไรอัน และกรอลนิก (Ryan & Grolnick, 1986, pp. 550 - 558) ได้ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างของบุคคลในการรับรู้ความเป็นอิสระ และการถูกควบคุมในชั้นเรียนกับเด็กนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ในการตัดสินใจด้วยตนเอง และรู้ว่าครูของพวกเขาส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองให้ความรักความอบอุ่นก็จะทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน และมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่รับรู้ว่าเขาถูกควบคุมโดยครู

4. ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อความผาสุกแห่งตนของนิสิตมากที่สุด ผลการวิจัยข้อนี้เป็นไปตามสมมติฐาน เพราะความภาคภูมิใจเป็นความรู้สึกเชื่อมั่นในความดี

งานของคนทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง เชื่อมั่นในความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้รับรู้และรู้สึกว่าคุณค่า มีความยินดีในการมีชีวิต มีความสนุกสนาน ร่าเริง มีอิสระในการแสดงความรู้สึกมีอารมณ์ขัน ทนต่อความกดดันได้ ฯลฯ (Branden, 1996) แสดงว่า นิสิตที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง จะทำให้นิสิตมีความสุขแห่งตนมากสอดคล้องกับแนวคิดของ (Pope, 1988 อ้างอิงใน สุทธิญา นัทธนาพันธ์, 2544, หน้า 15) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว ด้านภาพลักษณ์ของตนเอง ด้านมุมมองภาพรวม ถ้านิสิตมีความภาคภูมิใจในตนเองทั้ง 5 ด้าน จะส่งผลให้นิสิตมีความสุขแห่งตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แคชดัน (Kashdan, 2004, pp. 1225 - 1232) ที่ทำการประเมินความสุขแห่งตน โดยใช้แบบสอบถามความสุขของออกฟอร์ด (Oxford Happiness Questionnaire: OHQ) พบว่า แบบสอบถามความสุขนี้ใช้ประเมินความสุขแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองสูงมาก

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรหรือปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก และสภาพแวดล้อมในการเรียนสามารถทำนายความสุขแห่งตนของนิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยบูรพาได้ครบทุกตัวแปร เนื่องจากตัวแปรในโมเดลสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกตัว และทุกเส้นความสัมพันธ์ แต่สามารถทำนายได้ 37% ซึ่งนับว่าเป็นผลการทำนายในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในช่วงก่อนสอบปลายภาคประมาณ 2 สัปดาห์ และเป็นเวลาที่นิสิตกำลังเตรียมตัวสอบอย่างเข้มข้น จึงทำให้นิสิตไม่ตั้งใจตอบแบบสอบถาม เพราะกังวลในการสอบ และการตอบแบบสอบถามจึงได้ผลการทำนายต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยนี้พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความสุขแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง แรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับทางบวก ดังนั้นควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษามีความสุขแห่งตนเพิ่มขึ้นดังนี้

1. คณะ และภาควิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยร่วมมือกันในการสนับสนุนและสร้างสภาพภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นแก่นักศึกษา โดยดำเนินการผ่านกลไกด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว ด้านภาพลักษณ์ของนักศึกษา และด้านมุมมองภาพรวมของนักศึกษา โดยครูอาจารย์จะต้องร่วมมือกันเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อทำให้เกิด

ความผาสุกในการศึกษาแก่นักศึกษา

2. ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ถึงความสามารถของเขา นักศึกษาจะได้มีกำลังใจในการเรียน และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ นักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นเพียงตัวแทนของนักศึกษากลุ่มหนึ่งเท่านั้น ควรมีการนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนไปศึกษากับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของโมเดลที่สร้างขึ้น

2. ควรมีการวิจัยโดยใช้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผาสุกแห่งตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยวิธีการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multi Group Analysis) เช่น กลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิด กับกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยปิด หรือ กลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ